

Á læknavakt

**Ólafur
Gunnarsson**

Ólafur Gunnarsson (1948) hefur fengið góðar viðtökur við skáldsögum sínum: nefna má **Milljón-prósentmenn** (1978), **Blóðakur** (1996) og **Vetrarferðina** (1999). **Tröllakirkja** (1992) var tilnefnd til Íslensku bókmenntaverðlaunanna og **Öxin og jörðin** (2003) fékk þau verðlaun. **Dimmar rósir** (2008) gerist í Reykjavík 1969-1971 í deiglu gamals og nýs, gufunnar og Led Zeppelin, molasopans og dópsins. Tvær litríkar fjölskyldur eru í burðarhlutverki og geyma allar tegundir sem til þarf í eina góða bók. - Sögur Ólafs eru lifandi og breiðar og sögutíminn og persónurnar alltaf ískuggilega nálægar lesandanum.

Á árunum 1972-1978 ók ég næturlæknum í Reykjavík. Læknavaktin hafði á þessum tíma aðstöðu í Heilsuverndarstöðinni og þar í einni álmunni var svefnaðstaða fyrir lækni og bílstjóra. Læknar höfðu gjarnan á orði þegar lagt var af stað í vitjun: Nú förum við út að bjarga mannlífum.

Vaktir voru tvískiptar, kvöldvaktin sem hófst klukkan fimm síðdegis og lauk á miðnætti. Næturvaktin stóð frá miðnætti og til átta að morgni. Bílstjórar óku báðar vaktir til þess að eiga frí aðra hvora vikuna.

Á meðan læknar voru að sinna sjúklingum sat ég undir stýri og tók niður vitjanir; 39.1, nefrennsli, þriggja ára, grætur, þreifur upp í eyrað. Fram og aftur bæinn stafnanna á milli; upp í Breiðholt og út á Nes og upp í Breiðholt aftur. Í Blesugrófinni segist gömul kona ekki vera veik heldur hreint út sagt; alverkja.

Bílstjórnarnir sem óku á móti mér, þeir Einar Ólafsson og Haraldur Jensson, voru hvor með sínu móti. Haraldur hægur og rólegur, mikill á velli og sterkur og hafði áður verið í lögreglunni. Einar, holdskarpur og flámæltur og reykti smávindla undir stýri. Hann var húmoristi og hafði gaman af að segja sögur af Haraldi. Eitt sinn hafði það gerst að kona á Snorrabraut fékk hjartaáfall en enginn vegur var að tosa hinn þungsvæfa Harald upp úr bælinu. Símastúlkan stóð yfir rúminu og æpti: Haraldur! Læknirinn bíður, viltu fara á fætur, konan er með bráðainnfart! Hún er að deyja! Þá settist Haraldur upp við dogg, klóraði sér og sagði; Ooooo, mikið er ég syfjaður. Er búið að mæla þennan sjúkling?

En svo maður víki að læknum. Það þyrfti 1000 síðna doðrant til þess að gera þeim öllum skil. Er nokkur vegur að gleyma þeim ódauðlega persónuleika Jóni K. Jóhannssyni skurðlækni? Eitt sinn fórum við Jón með hraði að vitja manns með sprunginn maga í Árbæjarhverfi. Sjúkrabíll var sendur á undan. Jón gaf samt þær tilskipanir í talstöðina að sjúkrabíllinn dokaði við þar til hann hefði skoðað sjúklinginn. Jón gekk inn í húsið, dvaldi þar stutta stund, kom síðan út aftur og settist inn í læknabíllinn og sagði við bílstjóra sinn; Sprunginn magi! Óli, þetta helvítis fifl át yfir sig af rabbarbara-graut í kvöldmatinn.

Ísak Hallgrímsson, seinna meir yfirlæknir á Heilsuhælinu í Hveragerði, gat verið nokkuð þungsvæfur og átti það til að stinga símtólinu undir koddann ef reynt var að ræsa okkur. Hann vaknaði jafnvel ekki þó símastúlkan Margrét berði af ákefð á gluggann. Við vöknudum ekki fyrr en Ólafur húsvörður var fenginn til þess að opna herbergið.

Ólafur var hagamæltur. Hann leit á Ísak og kvað;

Um nætur Magga erfitt á
Að uppvekja doktor ungan
Hleypur um hlaðið til og frá
svo herpist í henni tungan
Í henni hvín; Ísak! Svín.

Ísak upplýkur skjánum
Ilmar af berum tánnum.
„Er upp komin sól?“
„Eru undir mér tól?“
Í því þá hringir síminn
Inn hleypur Magga kímín.

Rétt er að nefna manninn sem við skulum kalla Úlf því hann hringdi stanslaust í sjö ár allar nætur og var „alveg að deyja“, eins og hann komst að orði. Nótt eina í lok þessa tímabils ákváðu læknir og bílstjóri í sameiningu að hunsa þessa vitleysu og taka vitjunina undir morgun. Ekki þarf að botna þessa sögu. Það geta líklega flestir getið sér til um hvernig hún endar.

Það má samt enginn halda að við höfum lítið gert annað en að sofa á vaktinni. Þegar flensur herjuðu gátu vitjanir farið í fjörutíu á kvöldi og á þriðja tug að nóttu. Ég veit ekki hvort það á við enn þann dag í dag en oft sögðu læknar þegar pestir gengu að það væri verra að fást við afskiptasamar ömmur veikra og grenjandi barna en grenjandi börnin sjálf.

En samt slær líkast til ekkert út móðurina sem sagði við barnið sitt í einum slíkum flensufaraldri; Ef þú hættir ekki að grenja krakki, þá læt ég lækninn stinga úr þér augun.

Það var einkennandi að þeir sem hringdu með mestum fyrirgangi og frekju voru yfirleitt við hestaheilsu. En þeir sem hringdu og voru helst til hógværis, kvörtuðu um verk fyrir brjósti sem legði út í handlegg og afsökuðu ónæðið voru yfirleitt við dauðans dyr.

Einn vetur fóru læknar í verkfall og strækuðu á að sinna vaktinni nema hærra gjald kæmi fyrir. Þá var viss maður, hvers rétta nafn verður ekki nefnt hér, skikkaður til þess af borgarstjóra að annast allar vaktir. Hlotnaðist honum viðurnefnið Doktor Sí-vagó fyrir vikið.

Ég minnst ára minna sem læknabílstjóri með þakklæti. Það var besta starf sem ég hef haft með höndum. Og reyndar það best launaða líka. Ég kynntist ekki tugum lækna heldur hundruðum og minnst þeirra allra með hlýju.